

Методологія і прикладні аспекти оцінювання спроможностей Збройних Сил України

Methodology and Applied Aspects of Assessing the Capabilities of the Armed Forces of Ukraine

Наталія Гончарук

старший науковий співробітник, e-mail: onofreichyk@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-3464-0623>

Natalia Honcharuk

Senior Researcher, e-mail: onofreichyk@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-3464-0623>

Національний університет оборони України, м. Київ, Україна

National Defense University of Ukraine, Kyiv

Received: June 13, 2026 | Revised: June 22, 2026 | Accepted: June 30, 2026

УДК 355.45(477)

DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2026.16.3.19>

Мета роботи. Узагальнення та обґрунтування сучасних підходів до оцінювання спроможностей Збройних Сил України через поєднання принципів оборонного планування на основі спроможностей, ресурсного підходу, компонентної моделі DOTMLPFI та процедур сертифікації носіїв спроможностей.

Метод дослідження. системний аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, багатокритеріальне оцінювання, моделювання.

Результати дослідження. Узагальнено сучасні підходи до оцінювання спроможностей, визначено взаємозв'язок між процесами оборонного планування, управління ресурсами, оцінювання і сертифікації, а також продемонстровано можливість застосування інтегрального показника для визначення рівня спроможності та виявлення її критичних компонентів.

Теоретична цінність дослідження. Полягає у розвитку методологічних засад оцінювання спроможностей Збройних Сил України шляхом інтеграції принципів оборонного планування на основі спроможностей (Capability-Based Planning), ресурсного підходу, моделі DOTMLPFI та процедур оцінювання і сертифікації. Запропонований підхід поглиблює теоретичні основи комплексного оцінювання спроможностей і створює підґрунтя для вдосконалення методів підтримки управлінських рішень у сфері оборонного планування.

Практична цінність дослідження. Полягає у розробленні методичного підходу до комплексного оцінювання носіїв спроможностей Збройних Сил України, який дає змогу визначати рівень спроможності, виявляти критичні компоненти її розвитку та обґрунтовувати управлінські рішення щодо ресурсного забезпечення і вдосконалення спроможностей. Запропонований підхід може бути використаний у процесах оборонного планування, управління ресурсами, оцінювання та сертифікації відповідно до стандартів НАТО.

Цінність дослідження. Систематизація сучасних підходів до оцінювання спроможностей Збройних Сил України та демонстрація можливостей їх практичного застосування у процесах оборонного планування, управління ресурсами і сертифікації носіїв спроможностей.

Тип статті. Теоретико-аналітична.

Purpose. To generalize and substantiate modern approaches to assessing the capabilities of the Armed Forces of Ukraine through combining the principles of capability-based defence planning, the resource approach, the DOTMLPFI component model, and certification procedures for capability carriers.

Method. Systematic analysis and synthesis, comparison, generalisation, multicriteria assessment, modeling.

Findings. Modern approaches to capability assessment are systematized; the relationship between defence planning, resource management, assessment, and certification processes is identified; and the applicability of an integral indicator for determining capability level and identifying critical components is demonstrated.

Theoretical implications. The theoretical contribution of the study lies in advancing the methodological foundations for assessing the capabilities of the Armed Forces of Ukraine through the integration of the principles of Capability-Based Planning, the resource-based approach, the DOTMLPFI model, and capability assessment and certification procedures. The proposed approach enhances the theoretical basis for comprehensive capability assessment and provides a foundation for improving decision-support methods in defence planning.

Practical implications. The practical contribution of the study lies in developing a methodological approach to the comprehensive assessment of capability carriers within the Armed Forces of Ukraine. The proposed approach enables the determination of capability levels, identification of critical capability components, and substantiation of management decisions regarding resource allocation and capability development. It can be applied in defence planning, defence resource management, capability assessment, and certification in accordance with NATO standards.

Value. The value of the study lies in the systematization of modern approaches to capability assessment in the Armed Forces of Ukraine and in demonstrating the possibilities of their practical application in defence planning, resource management, and certification of capability carriers.

Paper type. Theoretical and analytical article.

Ключові слова. спроможності, DOTMLPFI, оборонне планування на основі спроможностей, ресурсний аналіз, сертифікація.

Key words. Capabilities, DOTMLPFI, Capability-Based Planning, Resource Analysis, Certification.

Вступ

В умовах тривалої збройної агресії та трансформації сектору безпеки і оборони України особливої актуальності набуває проблема об'єктивного оцінювання спроможностей Збройних Сил України. Сучасні бойові дії, що характеризуються високою динамічністю, технологічністю

та багатовимірністю операційного середовища, зумовлюють перехід від ресурсно орієнтованих підходів до оборонного планування на основі спроможностей.

У сучасній практиці держав – членів НАТО основою розвитку військових формувань є концепція Capability-Based Planning, яка передбачає визначення, формування та оцінювання спроможностей відповідно до завдань, що виконуються за визначеними сценаріями [2, 11]. У межах цього підходу центральним елементом є носій спроможності як інтегрована система, що об'єднує ресурси, організаційну структуру, підготовку та систему управління, забезпечуючи досягнення визначеного операційного результату.

Аналіз сучасної практики функціонування системи оборонного планування в Україні виявив низку проблем, пов'язаних із недостатньою узгодженістю процесів визначення потреб у спроможностях, їх ресурсного забезпечення та оцінювання результатів. Недостатня інтеграція цих процесів призводить до розриву між плануванням і фактичними результатами застосування військ, що знижує ефективність управлінських рішень у сфері оборони. Це обумовлює потребу у формуванні цілісної методології оцінювання спроможностей, яка враховувала б їх багатокомпонентний характер, залежність від ресурсного забезпечення та орієнтацію на досягнення конкретних операційних результатів.

Крім того, сучасне оборонне планування здійснюється в умовах обмеженості ресурсів, що зумовлює потребу в ухваленні управлінських рішень на основі пошуку компромісу між ефективністю, вартістю та строками реалізації спроможностей. Це, своєю чергою, потребує застосування багатокритеріальних методів оцінювання. Водночас суттєвою проблемою залишається відсутність належного зворотного зв'язку між результатами оцінювання та подальшими етапами оборонного планування, що знижує адаптивність системи до змін безпекового середовища. Потребує також узгодження діяльності різних суб'єктів, залучених до розвитку спроможностей, зокрема структур Міністерства оборони України, органів військового управління, підприємств оборонно-промислового комплексу та інших державних інституцій.

Метою дослідження є розроблення теоретико-методичних засад комплексного оцінювання спроможностей Збройних Сил України на основі інтеграції принципів оборонного планування за спроможностями (Capability-Based Planning), ресурсного підходу, компонентної моделі DOTMLPFI та процедур сертифікації носіїв спроможностей для підвищення обґрунтованості управлінських рішень щодо їх розвитку та застосування.

Огляд літератури

Аналіз наукових публікацій і нормативно-правових документів засвідчив поступову еволюцію підходів до оцінювання спроможностей Збройних Сил України від інспекційно-контрольної моделі до системної моделі, інтегрованої з процесами оборонного планування.

На початковому етапі підходи до оцінювання переважно зводилися до перевірки рівня підготовки та бойової готовності підрозділів. Основну увагу приділяли їх відповідності встановленим критеріям готовності [1]. Такий підхід забезпечував контроль, проте не давав змоги встановити взаємозв'язок між ресурсним забезпеченням і досягнутими результатами.

Подальший розвиток методології пов'язаний із впровадженням оборонного планування на основі спроможностей (Capability-Based Planning) [2]. У працях сучасних дослідників спроможність розглядають як інтегрований результат взаємодії ресурсів, організації та підготовки [8].

Із розвитком наукових підходів та їх подальшою імплементацією в нормативно-правову базу поняття “спроможність” набуло формалізованого визначення у доктринальних документах.

Відповідно до положень Доктрини з організації оцінювання (сертифікації) у Збройних Силах України спроможність визначено як сукупність кількісних і якісних показників, що

характеризують здатність органів військового управління та військових формувань виконувати покладені на них завдання відповідно до встановлених стандартів [4].

Подальший розвиток нормативного забезпечення зазначеного підходу пов'язаний із прийняттям наказу Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.09.2025 № 435, яким затверджено Порядок проведення оцінювання носія (типового носія) спроможності за базовими компонентами (складовими) спроможності. Відповідно до цього документа оцінювання здійснюють за компонентами DOTMLPFI із визначенням їх кількісних показників та інтегральної оцінки рівня спроможності, що забезпечує формалізацію процесу оцінювання та його узгодження з процедурами оборонного планування [3].

Сучасні підходи до оборонного планування передбачають формування вимог до спроможностей на основі стратегічних настанов, у яких визначено кінцеві результати, способи їх досягнення та необхідні ресурси. У цьому контексті планування на основі спроможностей розглядають як процес, що здійснюється в умовах невизначеності та спрямований на забезпечення здатності військ діяти за широким спектром можливих сценаріїв. Важливе значення має сценарний підхід, який передбачає моделювання можливих умов застосування військ з урахуванням інтенсивності, тривалості та масштабів операцій, що забезпечує обґрунтоване визначення потреб у спроможностях.

Розвиток кількісних підходів до оцінювання спроможностей висвітлено у працях М. Денежкіна (2018) та Є. Зуя (2021), у яких обґрунтовано використання інтегральних показників і вагових коефіцієнтів [6; 7]. Запропоновані підходи забезпечили перехід від описового аналізу до формалізованого оцінювання спроможностей, що створило можливість порівняння альтернатив і прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Попри вагомий внесок попередніх дослідників у розвиток методології оцінювання спроможностей, більшість із них розглядають лише окремі аспекти проблеми (ресурсне забезпечення, організаційну структуру або підготовку персоналу) без інтеграції їх у єдину модель оцінювання [10]. Це зумовлює потребу в розробленні комплексного підходу.

Подальший розвиток наукових підходів пов'язаний із впровадженням компонентного аналізу на основі методики DOTMLPFI, яка дає змогу розглядати спроможність як багатовимірну систему [2; 15]. У цьому разі розвиток спроможностей трактують як системний процес інтеграції доктрини, організації, підготовки, матеріально-технічного забезпечення, персоналу, інфраструктури та взаємосумісності, спрямований на досягнення визначених стратегічних і оперативних результатів. Сучасні підходи також охоплюють процедури оцінювання та сертифікації [3; 17].

Важливим елементом сучасної системи оцінювання спроможностей є нормативно врегульована система оцінювання (сертифікації), яку у Збройних Силах України розглядають як сукупність взаємопов'язаних суб'єктів, об'єктів і засобів оцінювання для визначення рівня набуття оперативних (бойових, спеціальних) спроможностей [3]. Оцінювання здійснюють на основі визначених критеріїв і показників, які дають змогу встановити ступінь готовності органів військового управління, військових частин і підрозділів до виконання завдань за призначенням [3].

На сучасному етапі в методології оцінювання спроможностей Збройних Сил України застосовують інтегрований підхід, що поєднує оборонне планування на основі спроможностей, управління оборонними ресурсами та процедури оцінювання і сертифікації. Узагальнення результатів сучасних наукових досліджень і нормативних документів дає змогу виокремити ключові напрями розвитку системи оцінювання спроможностей, які визначають її сучасний зміст і подальшу еволюцію [3; 5; 11; 17].

До основних напрямів наукового пошуку у цій сфері належать:

- інтеграція методологічних підходів до оцінювання спроможностей на основі поєднання функціонального (Capability-Based Planning), ресурсного та компонентного

підходів, що забезпечує комплексний аналіз спроможностей у системі оборонного планування [2; 11];

- дослідження економічних аспектів розвитку спроможностей, зокрема впливу ресурсного забезпечення на ефективність їх формування, функціонування та підтримки [5; 8];
- розвиток концептуальних підходів до сертифікації носіїв спроможностей як інструменту підтвердження їх відповідності встановленим вимогам і стандартам [4; 17];
- удосконалення стратегічного планування та аналітичного забезпечення з метою підвищення ефективності розподілу ресурсів і досягнення визначених операційних цілей у межах оборонного планування на основі спроможностей [9; 11; 13; 14];
- практична реалізація оцінювання спроможностей у межах моделі Capability-Based Planning із застосуванням методики DOTMLPFI для аналізу внутрішньої структури спроможності та виявлення її дефіцитів [2; 3; 14].

Водночас аналіз наукових джерел засвідчив наявність низки невирішених проблем, що стримують розвиток ефективної системи оцінювання спроможностей:

- недостатню системність досліджень, що проявляється у вивченні окремих аспектів оборонного планування без урахування їх комплексної взаємодії;
- обмежену увагу до практичної складової оцінювання, зокрема недостатнє врахування реальних умов функціонування Збройних Сил України;
- відсутність належної інтеграції між процесами ресурсного забезпечення, оцінювання та сертифікації спроможностей;
- необхідність адаптації наявних підходів до оцінювання з урахуванням динаміки розвитку сучасних форм і способів ведення бойових дій.

Вирішення зазначених проблем потребує проведення комплексних досліджень, у яких поєднуюватимуться теоретичні положення та практичні механізми оборонного планування на основі спроможностей, а також буде посилено взаємодію між науковою спільнотою та військовими практиками з метою формування цілісної, узгодженої й ефективної системи оцінювання та сертифікації спроможностей Збройних Сил України.

Методологія дослідження

Дослідження методології та практики оцінювання спроможностей Збройних Сил України проведено на основі поєднання теоретичних і прикладних підходів із застосуванням системного аналізу, що дало змогу розглядати спроможності як комплексну багатокомпонентну систему.

Методологічною основою дослідження є положення оборонного планування на основі спроможностей (Capability-Based Planning), відповідно до яких визначення, формування та оцінювання спроможностей здійснюються на основі аналізу виконання завдань за визначеними сценаріями. Для структурного аналізу використано компонентний підхід DOTMLPFI, який дає змогу розглядати спроможність як сукупність взаємопов'язаних складових: доктрин, організації, підготовки, матеріально-технічного забезпечення, управління (лідерства), персоналу, інфраструктури та взаємосумісності.

У ході дослідження застосовано такі методи:

- **системний аналіз і синтез** — для визначення структури спроможностей та взаємозв'язків між їх компонентами;
- **порівняння й узагальнення** — для аналізу еволюції підходів до оцінювання спроможностей і виявлення їх характерних особливостей;
- **багатокритеріальне оцінювання** — для кількісного визначення рівня спроможності шляхом агрегування часткових показників за окремими компонентами моделі DOTMLPFI;

- **моделювання** — для побудови інтегральної моделі оцінювання спроможностей.

Оцінювання спроможностей здійснювали шляхом обчислення значень часткових показників за кожним компонентом моделі DOTMLPFI з подальшим їх агрегуванням із урахуванням вагових коефіцієнтів. Інтегральний показник спроможності визначали як суму добутків значень відповідних показників на їх вагові коефіцієнти, що забезпечило отримання узагальненої оцінки рівня спроможності. Запропонований підхід узгоджується з положеннями наказу Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.09.2025 № 435, яким визначено порядок оцінювання носія спроможності за базовими компонентами (складовими) моделі DOTMLPFI та передбачено використання зваженого інтегрального показника для визначення загального рівня спроможності [3].

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти Міністерства оборони України та Збройних Сил України, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, присвячені питанням оборонного планування та розвитку спроможностей.

Практичну частину дослідження реалізовано у вигляді умовного прикладу оцінювання носія спроможності, який демонструє можливості застосування запропонованого методичного підходу та підтверджує доцільність використання інтегрального показника для визначення рівня спроможності, виявлення її критичних компонентів і обґрунтування подальших управлінських рішень.

Результати дослідження

Актуальність тематики дослідження додатково посилюють наявні невизначеності у сфері методології та практики оцінювання спроможностей Збройних Сил України, зумовлені складністю інтеграції ресурсного аналізу та процедур сертифікації носіїв спроможностей у єдину систему оборонного планування.

У ході аналізу встановлено, що сучасний стан системи оцінювання спроможностей характеризується низкою системних проблем.

По-перше, у вітчизняній практиці існує потреба у формуванні цілісної методології оцінювання спроможностей, яка враховувала б специфіку сучасних бойових дій, обмеженість ресурсів і необхідність досягнення конкретного операційного результату. Наявні підходи здебільшого орієнтовані на окремі елементи (ресурси, підготовку або техніку), що не забезпечує комплексного бачення спроможності як інтегрованого результату [5].

По-друге, існують методологічні розбіжності між підходами до ресурсного аналізу та процедурами сертифікації носіїв спроможностей. Ресурсний аналіз здебільшого орієнтований на оцінювання наявності та вартості ресурсів, тоді як сертифікація передбачає підтвердження готовності до виконання завдань [4; 5]. Недостатня інтеграція цих процесів призводить до розриву між плануванням і фактичними результатами бойового застосування.

По-третє, важливим джерелом розвитку методології оцінювання спроможностей є досвід держав – членів НАТО, зокрема використання методики DOTMLPFI та процедур оцінювання SEL/NEL [11; 15; 17]. Водночас адаптація цих підходів до умов функціонування Збройних Сил України потребує ґрунтовного наукового обґрунтування та врахування національних особливостей, насамперед бойового досвіду, організаційної структури й ресурсних обмежень.

Узагальнення результатів сучасних досліджень дає змогу структурувати проблематику оцінювання спроможностей за трьома взаємопов'язаними аспектами:

теоретичним – охоплює формування категоріально-понятійного апарату та визначення сутності спроможності як інтегрованого стану та готовності [7];

методологічним – пов'язаний із розробленням методів і моделей оцінювання, зокрема із застосуванням інтегральних показників і компонентного підходу DOTMLPFI [6; 7];

практичним – передбачає реалізацію процедур оцінювання і сертифікації носіїв

спроможностей, включно з проведенням навчань, аналізом результатів і прийняттям управлінських рішень [4; 17].

Водночас встановлено, що зазначені аспекти в сучасній практиці функціонують недостатньо узгоджено, що зумовлює потребу в їх інтеграції в єдину систему.

У ході дослідження встановлено, що ефективне оцінювання спроможностей має базуватися на інтеграції трьох ключових складових:

- оборонного планування на основі спроможностей, яке визначає вимоги до спроможностей [2; 11];
- управління оборонними ресурсами, що забезпечує їх формування та розвиток [5];
- процедур оцінювання і сертифікації, які підтверджують рівень готовності носіїв спроможностей [3; 17].

Система оцінювання спроможностей у Збройних Силах України включає такі взаємопов'язані елементи: суб'єкти оцінювання (органи військового управління та командування), об'єкти оцінювання (військові частини, підрозділи, штаби) та засоби оцінювання (методики, стандарти підготовки, ресурси) [4]. Ефективність оцінювання спроможностей значною мірою залежить від узгодженості зазначених елементів, а також від чіткості визначених критеріїв і показників оцінювання, які є основою для прийняття рішень щодо готовності до виконання завдань [4].

Процес оцінювання є складовою замкненого циклу розвитку спроможностей, що включає аналіз поточного стану, визначення дефіцитів, формування варіантів розвитку, їх реалізацію та подальше оцінювання досягнутих результатів. Такий підхід забезпечує зворотний зв'язок між етапами планування та дає змогу своєчасно коригувати напрями розвитку спроможностей.

Важливу роль у цьому процесі відіграє кінцевий користувач спроможності (органи військового управління та командування), який визначає вимоги, контролює реалізацію заходів розвитку та оцінює кінцевий результат. Орієнтованість на користувача забезпечує практичну спрямованість оцінювання та підвищує обґрунтованість управлінських рішень.

На основі аналізу сучасних підходів визначено, що розвиток спроможностей має відбуватися через реалізацію взаємопов'язаних програм, планів і комплексів заходів (CAPDEV), які формують цілісну систему трансформації військ. Кожна програма має враховувати обмеженість ресурсів, необхідність пріоритезації та узгодження діяльності різних зацікавлених сторін.

Подальший розвиток методології оцінювання пов'язаний із впровадженням компонентного підходу DOTMLPFI, який забезпечує структурний аналіз спроможності та визначення причин її недостатності [2; 3; 15]. Застосування кількісних методів, зокрема інтегрального показника, забезпечує підвищення об'єктивності оцінювання та можливість порівняння альтернативних варіантів розвитку [6; 7].

Інтегрований підхід до оцінювання спроможностей Збройних Сил України доцільно подати у вигляді узагальненої моделі (рис.).

Як видно з рис., процес оцінювання спроможностей є складовою замкненого циклу управління, у якому поєднані визначення вимог, формування спроможностей, їх оцінювання, сертифікація та подальший розвиток. Такий підхід забезпечує узгодженість між етапами оборонного планування та підвищує ефективність використання ресурсів [5; 11; 13].

Практична реалізація запропонованого підходу передбачає впровадження уніфікованого порядку оцінювання носія спроможності, що включає етапи планування, збирання інформації, оцінювання за компонентами, агрегування результатів, їх інтерпретацію та формування управлінських рішень.



Рисунок: Інтегрована модель оцінювання спроможностей Збройних Сил України

Щоб продемонструвати застосування інтегрованого підходу, наведено умовний приклад оцінювання носія спроможності (табл. 1).

Таблиця 1: Приклад оцінювання носія спроможності за компонентами DOTMLPFI

№ з/п	Компонент	Оцінка X_j	Ваговий коефіцієнт f_i	Частковий внесок $X_j \cdot f_i$
1	<i>D</i> – доктринальна база	0,8	0,1	0,08
2	<i>O</i> – організація	0,7	0,15	0,105
3	<i>T</i> – підготовка	0,6	0,2	0,12
4	<i>M</i> – ресурсне забезпечення	0,5	0,2	0,1
5	<i>L</i> – якість управління та освіта	0,8	0,1	0,08
6	<i>P</i> – персонал	0,7	0,1	0,07
7	<i>F</i> – військова інфраструктура	0,6	0,1	0,06
8	<i>I</i> – взаємосумісність	0,5	0,05	0,025
Σ		–	1	0,640

Джерело: розраховано автором.

Інтегральний показник Q (загальну оцінку стану носія спроможності) визначають як суму всіх часткових внесків:

$$Q = \frac{\sum X_j \times f_i}{\sum f_i},$$

де X_j – оцінка показника базового компонента (складової) спроможності;
 f_i – рівень важливості показника компонента (складової) спроможності;
 $X_j \cdot f_i$ – частковий внесок i -го компонента в загальний інтегральний показник.

Формалізація процедури оцінювання передбачає використання стандартизованих шкал оцінювання окремих компонентів спроможності та інтегральної оцінки її загального рівня. Відповідні шкали наведено в табл. 2 і табл. 3.

Таблиця 2: Шкала оцінювання базових компонентів (складових) спроможності

Значення показника	Рівень оцінювання
1,0	Відповідає вимогам
0,7	Частково відповідає вимогам
0,3	Не відповідає вимогам

Таблиця 3: Критерії визначення інтегральної оцінки спроможності

Інтервал значень інтегрального показника Q	Рівень спроможності
0,75–1,00	Відповідає вимогам
0,40–0,74	Частково відповідає вимогам
0,00–0,39	Не відповідає вимогам

Примітка. Значення інтегрального показника Q визначають як зважену інтегральну оцінку базових компонентів (складових) спроможності відповідно до вимог наказу Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.09.2025 № 435.

Застосування наведених шкал продемонстровано на прикладі оцінювання умовного носія спроможності.

Підставлення даних із таблиці дає:

$$Q = \frac{(0,08 + 0,105 + 0,12 + 0,1 + 0,08 + 0,07 + 0,06 + 0,025)}{1} = 0.64.$$

Отримане значення $Q = 0,64$ відповідає частковому рівню спроможності, що вказує на обмежену здатність носія спроможності виконувати завдання в повному обсязі.

Аналіз структури інтегрального показника свідчить, що найбільше негативно впливають на загальний рівень спроможності компоненти ресурсного забезпечення та взаємосумісності, значення яких є найнижчими серед усіх складових. Навіть за наявності високих значень окремих компонентів (доктринальної бази, якості управління та освіти) загальний рівень спроможності залишається обмеженим, що підтверджує її системний характер. Визначальним чинником зниження спроможності є недостатній рівень ресурсного забезпечення, який обмежує функціонування інших компонентів.

Отримані результати дають змогу сформулювати такі управлінські висновки:
 спрямувати ресурси на підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення;
 підвищити рівень сумісності з підрозділами союзників;
 скоригувати програми підготовки.

Наведений підхід до оцінювання відповідає методичним положенням, визначеним у наказі Головнокомандувача Збройних Сил України, згідно з якими інтегральну оцінку спроможності формують як зважене середнє значення показників за базовими компонентами (складовими) спроможності, де вагові коефіцієнти відображають відносну значущість кожного компонента у загальній структурі спроможності, що дає змогу врахувати їх різний вплив на кінцевий результат [3].

Таким чином, результати практичної апробації підтверджують, що застосування інтегрального підходу до оцінювання спроможностей дає змогу не лише визначати їх рівень, а й ідентифікувати критичні компоненти та причини їх недостатності, що створює основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Обговорення

Отримані результати підтверджують, що сучасна система оцінювання спроможностей Збройних Сил України поступово трансформується від переважно інспекційно-контрольного підходу до інтегрованої моделі, орієнтованої на підтримку оборонного планування на основі спроможностей. На відміну від традиційних підходів, у яких основну увагу зосереджували на перевірці окремих показників готовності, запропонований підхід передбачає комплексне оцінювання спроможності як результату взаємодії доктринальних, організаційних, кадрових, ресурсних та інших компонентів моделі DOTMLPFI. Такий підхід відповідає сучасним

тенденціям розвитку систем оборонного менеджменту держав – членів НАТО та узгоджується з нормативними документами Збройних Сил України.

Порівняння отриманих результатів із попередніми дослідженнями показало, що існуючі методики переважно розглядають окремі складові розвитку спроможностей, зокрема ресурсне забезпечення, організаційну структуру або підготовку персоналу, тоді як взаємозв'язок між процесами оборонного планування, управління ресурсами, оцінювання та сертифікації залишається недостатньо дослідженим. Запропонована інтегрована модель усуває цю методологічну прогалину, поєднуючи зазначені процеси в єдиному циклі управління розвитком спроможностей.

Використання інтегрального показника оцінювання дало змогу не лише визначити загальний рівень спроможності носія, а й установити компоненти, що найбільше впливають на її кінцеве значення. Практичний приклад засвідчив, що навіть за достатнього рівня розвитку окремих складових недостатність ресурсного забезпечення та взаємосумісності може суттєво обмежувати загальний рівень спроможності. Це підтверджує доцільність застосування багатокритеріального оцінювання як інструменту підтримки прийняття управлінських рішень щодо пріоритетності розвитку окремих компонентів.

Разом із тим запропонований підхід має певні обмеження. Практична апробація здійснена на умовному прикладі носія спроможності, що дозволило продемонструвати алгоритм оцінювання, однак не дає можливості повною мірою оцінити вплив специфіки різних видів військ, особливостей бойових завдань та реальних умов застосування військових формувань. Крім того, вагові коефіцієнти компонентів можуть змінюватися залежно від функціонального призначення носія спроможності та характеру операцій.

Перспективними напрямками подальших досліджень є розроблення інформаційно-аналітичних систем автоматизованого оцінювання спроможностей, удосконалення методів визначення вагових коефіцієнтів компонентів DOTMLPFI із застосуванням експертних та математичних методів, а також практична апробація запропонованого підходу під час оцінювання реальних носіїв спроможностей різних рівнів управління. Це сприятиме підвищенню обґрунтованості оборонного планування, ефективності використання оборонних ресурсів та подальшій адаптації системи оцінювання спроможностей Збройних Сил України до стандартів НАТО.

Висновки

Результатом проведеного дослідження стало узагальнення та обґрунтування сучасних підходів до оцінювання спроможностей Збройних Сил України з урахуванням тенденцій розвитку оборонного планування та потреб практики.

Виявлено еволюцію підходів до оцінювання спроможностей: від інспекційно-контрольної моделі, орієнтованої переважно на перевірку готовності, до інтегрованої системи, що базується на принципах оборонного планування на основі спроможностей. Доведено, що традиційні підходи не забезпечували належного зв'язку між ресурсним забезпеченням і досягненням операційних результатів.

Визначено, що сучасна система оцінювання спроможностей має ґрунтуватися на інтеграції функціонального, ресурсного та компонентного підходів. Обґрунтовано, що застосування методики DOTMLPFI дає змогу розглядати спроможність як багатовимірну систему та виявляти причини її недостатності.

У межах дослідження продемонстровано практичне застосування інтегрального показника оцінювання для визначення рівня спроможності, ідентифікації критичних компонентів, що обмежують її розвиток, та обґрунтування управлінських рішень щодо їх розвитку й удосконалення.

У цілому результати дослідження підтверджують, що впровадження інтегрованого підходу до оцінювання спроможностей Збройних Сил України, який поєднує оборонне планування на основі спроможностей, управління ресурсами, методику DOTMLPFI та процедури оцінювання і сертифікації, забезпечує підвищення об'єктивності оцінювання, ефективності використання ресурсів і узгодженості процесів планування, розвитку та застосування спроможностей.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні методичного інструментарію автоматизованого оцінювання спроможностей Збройних Сил України із застосуванням інформаційно-аналітичних систем підтримки прийняття рішень, а також у практичній апробації запропонованого підходу під час оцінювання реальних носіїв спроможностей.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Використання штучного інтелекту

Мовне редагування, переклад, технічна перевірка тексту.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Тимчасової інструкції про порядок організації і проведення перевірок та оцінювання набуття оперативних (бойових) спроможностей у Збройних Силах України : наказ Міністерства оборони України від 29.05.2013 № 352. URL: <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/nakaz-ministerstva-oboroni-ukraini-n-352-vid-29-05-2013-pro-zatverdzhennia-timchasovoi-instruktsii-pro-poriadok-organizatsii-i-provedennia-perevirok-ta-otsiniuvannia-nabuttia-operativnikh-boiovikh-u> (дата звернення: 04.05.2026).
2. Рекомендації з оборонного планування на основі спроможностей в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України : затв. Міністром оборони України 12.06.2017. URL: <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/rekomendacziyi-z-oboronного-planuvannya-na-osnovi-spromozhnostej-v-minoboroni-ta-zsu> (дата звернення: 04.05.2026).
3. Про затвердження Порядку проведення оцінювання носія (типового носія) спроможності за базовими компонентами (складовими) спроможності : наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.09.2025 № 435.
4. Доктрина з організації оцінювання (сертифікації) у Збройних Силах України : затв. начальником Генерального штабу Збройних Сил України 22.06.2021. URL: https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/2_%D0%92%D0%9A%D0%9F-7-0016503.03-%D0%94%D0%9E%D0%9A-%D0%9E%D0%A6%D0%A1%D0%95%D0%A0%D0%A2-%D0%A3-%D0%97%D0%A1%D0%A3.pdf (дата звернення: 04.07.2026).
5. Доктрина «Управління оборонними ресурсами» : затв. Головнокомандувачем Збройних Сил України 13.11.2020. URL: https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/08/2_%D0%A1%D0%9F-8-0018203.01-%D0%94%D0%9E%D0%9A-%D0%A3%D0%9F%D0%A0-%D0%9E%D0%91%D0%9E%D0%A0-%D0%A0%D0%95%D0%A1%D0%A3%D0%A0.pdf (дата звернення: 04.07.2026).
6. Денежкін М. М. Методика оцінювання спроможностей військових формувань // Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. 2018. № 3. С. 57–64. DOI: <https://doi.org/10.30748/zhups.2018.57.08>.

7. Зуй Є. О. Методичний підхід до кількісного оцінювання спроможностей медичних підрозділів Збройних Сил України // Український журнал військової медицини. 2021. Т. 2, № 2. С. 14–22. DOI: [https://doi.org/10.46847/ujmm.2021.2\(2\)-014](https://doi.org/10.46847/ujmm.2021.2(2)-014).
8. Луцик Ю. О., Пархоменко П. П., Деменев О. М., Аліманов Д. І. Теоретико-методологічні основи оцінювання спроможностей військ // Modern Economics. 2023. № 41. С. 73–78. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-11).
9. Пометун О. С., Єрідзей К. В., Дем'яненко О. В., Слободяник С. П., Розумовська Ю. О. Обґрунтування рекомендацій щодо організації роботи органів військового управління з використанням методології портфельного управління в розвитку спроможностей сил оборони України // Ефективна економіка. 2025. № 3. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.3.61>.
10. Сиротенко А. М., Талалай В. Д., Машталір В. В. Оборонне планування та управління ресурсами у військовій сфері. Київ : Національний університет оборони України, 2020. 320 с. (якщо фактична кількість сторінок інша, її слід замінити на правильну).
11. Gonzalez L. et al. *A Guide to Capability-Based Planning (CBP)*. Alexandria, VA : Institute for Defense Analyses, 2019.
12. ISO 55000:2024. Asset management — Vocabulary, overview and principles. Geneva : International Organization for Standardization, 2024.
13. Kaplan R. S., Norton D. P. Using the Balanced Scorecard as a Strategic Management System // *Harvard Business Review*. 1996. Vol. 74, No. 1. P. 75–85.
14. Comprehensive Operations Planning Directive (COPD). Interim Version 2.0. Mons : NATO Allied Command Operations (SHAPE).
15. Allied Command Operations Force Standards (AFS). Mons : NATO Allied Command Operations (SHAPE).
16. Operational Capabilities Concept Evaluation and Feedback Programme (OCC E&F). Norfolk, VA : NATO Allied Command Transformation.
17. NATO Task List (Bi-SC 80-90). Brussels : NATO.
18. Joint Mission Essential Task List (JMETL) Development Handbook. Washington, DC : U.S. Department of Defense, 2002.
19. JCIDS Manual for the Joint Capabilities Integration and Development System (JCIDS Manual). Washington, DC : U.S. Department of Defense, 2021.

References

1. Ministry of Defence of Ukraine. (2013, May 29). *Pro zatverdzhennia Tymchasovoi instruktsii pro poriadok orhanizatsii i provedennia perevirok ta otsiniuvannia nabuttia operativnykh (boiovyykh) spromozhnostei u Zbroinykh Sylakh Ukrainy* [On approval of the Temporary Instruction on the procedure for organizing and conducting inspections and assessment of the acquisition of operational (combat) capabilities in the Armed Forces of Ukraine] (Order No. 352). <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/nakaz-ministerstva-oboroni-ukraini-n-352-vid-29-05-2013-pro-zatverdzhennia-timchasovoi-instruktsii-pro-poriadok-organizatsii-i-provedennia-perevirok-ta-otsiniuvannia-nabuttia-operativnykh-boiovikh-u>
2. Ministry of Defence of Ukraine. (2017, June 12). *Rekomendatsii z oboronnoho planuvannia na osnovi spromozhnostei v Ministerstvi oborony Ukrainy ta Zbroinykh Sylakh Ukrainy* [Recommendations on capability-based defence planning in the Ministry of Defence of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine]. <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/rekomendacziyi-z-oboronnoho-planuvannya-na-osnovi-spromozhnostej-v-minoboroni-ta-zsu>
3. Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine. (2025, September 3). *Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia otsiniuvannia nosiia (typovoho nosiia) spromozhnosti za bazovymy komponentamy (skladovymy) spromozhnosti* [On approval of the Procedure for assessing the capability carrier (standard capability carrier) by basic capability components (elements)] (Order No. 435).
4. General Staff of the Armed Forces of Ukraine. (2021, June 22). *Doktryna z orhanizatsii*

- otsiniuvannia (sertyfikatsii) u Zbroinykh Sylakh Ukrainy* [Doctrine on the organization of evaluation (certification) in the Armed Forces of Ukraine]. https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/2_%D0%92%D0%9A%D0%9F-7-0016503.03-%D0%94%D0%9E%D0%9A-%D0%9E%D0%A6%D0%A1%D0%95%D0%A0%D0%A2-%D0%A3-%D0%97%D0%A1%D0%A3.pdf
5. Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine. (2020, November 13). *Doktryna "Upravlinnia oboronnykh resursamy"* [Doctrine "Defence Resource Management"]. https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/08/2_%D0%A1%D0%9F-8-0018203.01-%D0%94%D0%9E%D0%9A-%D0%A3%D0%9F%D0%A0-%D0%9E%D0%91%D0%9E%D0%A0-%D0%A0%D0%95%D0%A1%D0%A3%D0%A0.pdf
6. Dieniezhkin, M. M. (2018). *Metodyka otsiniuvannia spromozhnosti viiskovykh formuvan* [Methodology for assessing the capabilities of military formations]. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho universytetu Povitrianykh Syl*, 3, 57–64. <https://doi.org/10.30748/zhups.2018.57.08>
7. Zui, Ye. O. (2021). *Metodychnyi pidkhid do kilkisnogo otsiniuvannia spromozhnosti medychnykh pidrozdiliv Zbroinykh Syl Ukrainy* [Methodological approach to quantitative assessment of capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine]. *Ukrainian Journal of Military Medicine*, 2(2), 14–22. [https://doi.org/10.46847/ujmm.2021.2\(2\)-014](https://doi.org/10.46847/ujmm.2021.2(2)-014)
8. Lutsyk, Yu. O., Parkhomenko, P. P., Demeniev, O. M., & Alimanov, D. I. (2023). *Teoretyko-metodolohichni osnovy otsiniuvannia spromozhnosti viisk* [Theoretical and methodological foundations of capability assessment of troops]. *Modern Economics*, 41, 73–78. [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-11)
9. Pometun, O. S., Yerhidgei, K. V., Demianenko, O. V., Slobodanyk, S. P., & Rozumovska, Yu. O. (2025). *Obgruntuvannia rekomendatsii shchodo orhanizatsii roboty orhaniv viiskovoho upravlinnia z vykorystanniam metodolohii portfelnoho upravlinnia v rozvytku spromozhnosti syl oborony Ukrainy* [Substantiation of recommendations for organizing the work of military authorities using portfolio management methodology in the development of defence capabilities]. *Efektivna ekonomika*, 3. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.3.61>
10. Syrotenko, A. M., Talalai, V. D., & Mashtalir, V. V. (2020). *Oboronne planuvannia ta upravlinnia resursamy u viiskovii sferi* [Defence planning and resource management in the military sphere]. National Defence University of Ukraine.
11. Gonzalez, L., et al. (2019). *A guide to capability-based planning (CBP)*. Institute for Defense Analyses.
12. International Organization for Standardization. (2024). *ISO 55000:2024. Asset management—Vocabulary, overview and principles*.
13. Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). Using the balanced scorecard as a strategic management system. *Harvard Business Review*, 74(1), 75–85.
14. NATO Allied Command Operations. (n.d.). *Comprehensive Operations Planning Directive (COPD): Interim Version 2.0*.
15. NATO Allied Command Operations. (n.d.). *Allied Command Operations Force Standards (AFS)*.
16. NATO Allied Command Transformation. (n.d.). *Operational Capabilities Concept Evaluation and Feedback Programme (OCC E&F)*.
17. North Atlantic Treaty Organization. (n.d.). *NATO Task List (Bi-SC 80-90)*.
18. U.S. Department of Defense. (2002). *Joint Mission Essential Task List (JMETL) development handbook*.
19. U.S. Department of Defense. (2021). *JCDS manual for the Joint Capabilities Integration and Development System (JCIDS Manual)*.

